

© Editura EIKON
București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național al
Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN:978-606-49-0342-6

Imagine copertă: Ana Macovei

Editor: Valentin Ajder

Nicoleta Nistoreanu

Fapte și gânduri

E I K O N

București, 2020

CUPRINS

Partea I: ÎNCEPUTURI	5
<i>Locuire, colege și surprize</i>	9
<i>Și facultatea...</i>	19
<i>Provocanta armată</i>	30
<i>Și... partenerii noștri</i>	37
 Partea a II-a: ANII INTERMEDIARI	61
<i>Locuire, partenere, colegi și... surprize</i>	65
<i>Facultatea și nu numai</i>	96
<i>Băieții și alte teste</i>	126
<i>Printre picături și un șoc</i>	154
<i>Și armata la final</i>	182
 Partea a III-a: ȘI ULTIMUL AN	205
<i>O schimbare binevenită și ceva de genul:</i>	
<i>Ce n-ai vrea să fie</i>	209
<i>Și alte lucruri neașteptate</i>	237
<i>Și... asaltul final</i>	268
<i>Un fel de semnal final</i>	305

Locuire, colegi și surprize

Experiența spune, de undeva din umbră, că uneori încăpățânarea de a te descurca de unul singur – specifică tinereții – nu e în toate soluția și că o anumită susținere ar fi de dorit, chiar și când nu pare necesară, date fiind trăirile acumulate. Am acceptat să plec însoțită în confruntarea cu debutul studenției și bine am făcut.

Cum cazarea e mereu prioritatea, oriunde ai merge, cu asta am început. Am învățat, în timp, să nu am așteptări fanteziste de la nimic, dar concretul s-a dovedit tulburător. Tatei i-a fost rezervată plăcerea de a sta la coadă la administrație și de a interacționa cu alți părinți și studenți, iar mie aceea de a aștepta în hol ca păzitoare a bagajelor și observatoare a tot ce era în jur. Căminul s-a dovedit a fi unul cu stagiu îndelungat, cu încăperile nespoite de ani, iar esențialul și mai trist, dacă nu deprimant de-a binelea: camera, o hardughie cu șase paturi, la parter, cu vederea spre stradă. Un amănunt pozitiv: artera nu era prea circulată, deci, nici tu zgomotul perturbator al traficului capitalei, dar nici liniștea parcelei de porumb din reședința anului anterior.

În preajma geamului cam cât peretele, care se bucura de compania unei draperii mate, maro, din vremuri imemoriale, menită să ne protejeze seara de indiscreția trotuarului, o masă lungă din melamină albă cu patru scaune; nu se presupunea că vom avea inspirația să ne aflăm vreodată toate ocupantele în jurul ei. Apoi, paturile: patru perpendiculare pe pereți și, între ele, două

paralele cu acestea, deasupra cărora erau două etajere inscripționate cu sânge de predecesori. Așezare studiată, probabil, ca să nu ai senzația că te afli într-un spital de campanie. Am ales, avantajată de sosire, unul dintre cele două, pe latura dreaptă. Cadrul metalic înalt și capetele alcătuite din bare rotunjite, scrijelite pe alocuri, păreau să avertizeze că nimic bun nu se întrezărea, dar realitatea a fost și mai cruntă. O covată în care salteaua veche, pătată, cu un miros pe măsură, se unduia în funcție de partea metalică mobilă, esențială. Noaptea am simțit și că spatele nu se bucura de un tratament egal. Odată cu ziua, a venit și constatarea: o bară transversală era ruptă, corpul prăbușindu-se de tot în zona afectată. Am reușit cât de cât în prima săptămână să meșteresc patul, reconstituind partea lipsă, cu ajutorul uneia dintre fete, Natalia. Sunt destul de îndemânică; poate mi se trage și de la faptul că m-am încropățânat să învăț să fac de toate: de la cusut modele artistice sau în cruciulițe, la modificat, ajustat haine, dar n-am reușit s-o depășesc pe bunica la perfecțiunea execuțiilor. Odată cu descoperirea lecturii, unele îndeletniciri au rămas pe linie moartă. Cu o sârmă pusă în trei am eliminat gaura, improvizând o bară; acum, toate părțile corpului se bucurau de egalitate. Într-un loc străin însă, până și reperarea unui magazin de metale s-a dovedit a fi o problemă.

Perna, plină cu ghemotoace cam cât pumnul, *şobolani morți* în limbaj consacrat, a fost eliminată, fiind înlocuită cu o pătură aranjată îndelung, băgată sub cearșaf. Privilegiile cu autoturisme își aduseseră de acasă răsfățuri personale: pernuțe, pături de cămilă – produs de import, calitativ, cel mai bun și mai călduros care se procura doar pe sub mână. Asta într-un fel m-a ajutat

să mă călesc și să accept fără mofturi, în călătorii și nu numai, orice fel de condiții de cazare, numai curat să fie. Mai rău de atât nu se putea.

Am mers cu tata să vadă facultatea, sălile de la filologie, și să reperăm cantina care era la minute bune de mers în pas alert. În timp, am descoperit și o scurtătură pe niște străduțe lăturalnice, dar dimineața, mai de fiecare dată când nu ploua, ninge sau nu era extrem de frig, ne întâlneam cu o persoană vârstnică, de peste optzeci de ani, înaltă și uscățivă, eterică. Te uimea uitătura ce părea că nu percepe nimic, părul vâlvoi, îmbrăcăminte ciudată: câte o singură șosetă, ori ceva pe dos. Lămurirea a venit curând; în spatele unui gard-zid protector era un azil. Urmarea? Preferam calea ocolitoare și numai în caz de urgență temporală ruta comprimată.

Acesta era spațiul personal imediat, restrâns. Cel vast, al plasării pe hartă, constituia o problemă majoră când voiam să ajung acasă. Aceasta însemnând schimbarea unor trenuri, cu două-trei-patru ore de așteptat noaptea prin gări, prin frig tăios, miros de dezinfectant sau de petroxin în sălile de așteptare, mai ales în vacanța de sârbători. Vara era altceva; statul afară devenea salvator; nu începuse încă *marea constrângere economică* și neoanele erau dese și funcționale. Plasarea mai puțin vagă ar fi în Ardeal. Se spunea poetic într-un film vizionat recent că locul nu prea contează; puteți să-l găsiți oriunde cu mintea sau să-l construiți. J. L. Borges susținea că, omițându-l sau inventând unul doar cu numele, nu irosim timp cu identificarea.

Anul? 1978. Istoria, chiar dacă e ne iubită uneori datorită atrocităților ei, și e trăită diferit în funcție de clasa căreia îi aparții și de fiecare ca entitate, nu poate fi omisă;

ești al timpului tău. Nu-ți alegi locul, părinții și nici vremurile; vin simultan cu intrarea în realitate, oficial, odată cu certificatul de naștere. E absurd să condamni pe cineva pentru că vine dintr-o altă parte a lumii, cu alte standarde și obiceiuri; sunt datul vieții.

În câteva ore am rămas singură în acea străinătate. Nimic inedit. Până seara au mai apărut trei ocupante. Prima pe care am cunoscut-o, venită tot cu tatăl, a fost Sorana. O ardeleană dintr-un orașel de la graniță, înaltă, bine clădită, șatenă deschis, cu niște ochi albaștri superbi și un detaliu intim relevat ulterior: cei mai frumoși sâni văzuți vreodată. Din multiple perspective: formă, mărime (1), rotunjime de măr, soi autohton, consistență pietroasă, piele translucidă, până la bănuțul rozaliu, întregitor al ansamblului. Inexplicabil, fata părea o alcătuire cam rece, de statuie. În timp, m-am convins că era deosebită și ca fire; plăcută, serioasă, în ciuda aparentei robusteți, delicatețea fiindu-i un punct forte. Următoarea, Alexa, o bucureșteancă, la fel de înaltă, brunetă, pistruiată, cu mai mult *sex appeal*, greu de spus dacă provenind din alură sau din ușoara vulgaritate, cam rotunjoară, pufoasă, volubilă, cu un timbru de alertă, puțin deranjant, obositor uneori, a venit cu mașina, evident, însoțită de ambii părinți. Și un amănunt picant: cu cei mai ciudați sâni posibili – ca formă, mărime, orientare. Semănau cu ai unei cățele care alăptează în primele zile de la fătare, gravitația atrăgându-i în mod vizibil, nu că ar fi fost mai voluminoși decât ai Soranei. Alexa, cu optica de copil unic, răsfățat, avea să facă și ceva incalificabil. La mijloc de octombrie am primit pachet de acasă. Mama, pe lângă lucrurile urgente, adăugase fursecuri cu cremă de ciocolată și un chec. Am servit pe toată lumea. Am lăsat

cutia de carton pe pervaz, la răcoare. După un curs și o incursiune la bibliotecă, s-a făcut târziu și mi-am propus să omit cina. Ce mai era în cutie, aseasonat cu un ceal, era de ajuns. M-am schimbat, spălat, am făcut licoarea și când să mănânc... cutia mai avea pe fund, rătăcite, trei fursecuri amărâte. Fata, mărinimoasă cu bunurile altuia, cu ale ei era zgârcită foc, venise cu o colegă localnică și se trataseră pe cinste. Anita, o colegă săsoaică ce avea patul lângă al meu, a spus-o direct:

— Alexa a zis că n-o să te superi. S-au înfruptat pe cinste. Îmi venea să le spun: tu, musafira, trebuia să vii cu ceva! Nu să mănânci din pachetul unei fete care stă la capătul țării. Nu mi-am închipuit că rad tot.

Am găsit niște pâine uscată, dar foamea și revolta m-au chinuit, nu glumă. Concluzia? I-am scris mamei ca pe timpul studenției să nu-mi mai trimită nimic de ingerat; fraieră, fraieră, dar până unde? Există o limită. Nu rețin să fi fost vreodată servită cu ceva de autoarea faptei. Să pun totul sub cheie?... Mi se părea meschin.

Celelalte fete, de altă talie, mijlocie spre minionă. Anita, cam ștearsă, părea mereu nemulțumită și încrunțată. Atunci când venea cu ceva de acasă, de obicei ne servea pe mine și pe Sorana cu câte o prăjitură, după care puneă totul în dulap și basta. Cheia lui ne proteja avutul. Cealaltă vorbitoare de limba germană, Meda, bănățeană, era atipică la mai toate capitolele. Un păr des, blond cânepiu, cu o tunsoare a la Mireille Mathieu, ochi albastru-cenușiu, cu un posterior rotund, proeminent, pe care îl legăna în mers cu o grație studiată, cu o lentoare de rață cu burta prea plină de câte râme a îngurgitat după ploaie mai ales, era tare mândră de ea. *Botoșica* era atât de scundă, încât a fost privilegiată și respinsă la

confruntarea cu serviciul militar. De vreun an era cuplată cu un neamț cu vreo zece ani mai mare, asociere de care era tare mândră și ne agasa cu detalii care de care mai stupide din vizitele lui. Să ne înțelegem; avea și momente, mai rar ce-i drept, când era amuzantă prin comentariile spontane – însoțite de un râs ștregăresc. Sub masca ei de ingenuă, se ascundeau multe. A fost singura persoană față de care am avut porniri mentale violente, cu greu ținute în frâu. Madam s-a purtat de câteva ori cu noi, restul, ca ultima nesimțită. Prima dată când ne-a arătat că suntem la cheremul ei și că ne sfidează, a vizat serviciul obligatoriu pe hol și la spălător. Una dintre fete a zis că ar trebui să luăm mătura și să-i ardem câteva cozi peste fundul ei generos, că poate așa va fi obligată să stea în poziție verticală și să gândească. Altminteri, riscam să stăm în mizerie și să ne vedem numele și numărul camerei afișat la un avizier pe hol, deci expuse public. Exista un grafic de atenționare, toată lumea se achita de sarcină, așa că... Lenea – nu poate fi numită comoditate – nu era la loc de cinste. Stabiliserăm împreună când prefera fiecare. Într-o seară de duminică, după ce toată ziua o lălăise, ea știa pe unde, Meda a întrecut orice măsură. După opt, i s-a amintit că are ceva de făcut.

Răspunsul, neanticipat, ne-a lăsat fără replică.

— Nici nu-mi pasă! Să mă notifice! Am de făcut o temă la latină și nu mă pot prezenta mâine fără. Klaus o să mă ia de nevastă și cu reputația de aici pătată!

— Aici e vorba de altceva; de cuvântul dat și de respectul față de restul! Fiecare ne achităm de serviciu.

— Ce ați putea să-mi faceți? Mă duc la sala de lectură!

Cu asta, trântind ușa, a părăsit scena. Victorioasă? Sorana plecase la duș. Rămăsesem cu Natalia, ultima

venită, o politehnistă care nu găsisese loc la căminele lor. Tensiunea plană. Uimită, ea a zis în cele din urmă:

— Hai să facem noi trei! Chiar, ce e de făcut? Crezi că o putem schimba? Obrazul e problemă delicată.

— Și situația o să se repete tot anul? Dacă o să încercăm s-o încolțim toate... Parcă văd că fetele de la istorie o să tacă, se tem de pliscul ei. Data viitoare s-ar putea să faci tu singură în locul ei... Eu una, gata! Natalia mi-a fost în primul an cea mai apropiată dintre fetele de la cămin. Mergeam duminica împreună la masă, apoi ne plimbam. Dacă religia nu i-ar fi impus un cod strict – programul mi-a rămas neelucidat –, cred că am fi fost recordmen la petrecut timpul în cameră. Între extreme, spre unu șaptezeci, drăguță în multe aspecte, cu un păr mediu ca lungime, creț, un zâmbet plăcut, deschis, era o simpatică. Buna creștere nu vine numai din modestie. Își începea și sfârșea zilele cu o carte de rugăciuni în mână și cred că pleca de la premisa că zâmbetul deschis și toleranța sau tăcerea sunt cele mai sigure căi de a trece peste situațiile limită ce pot apărea și din senin într-un grup atât de eterogen. După anul de grație, pe Meda n-am mai zărit-o de aproape sau, pur și simplu, ochii mei s-au străduit s-o ignore. Cum se poate iubi așa o ființă? Infatuată, capricioasă, agasantă... Sau diferența de vârstă, atracția contrariilor, fundul sexi, zâmbetul lasciv, capul dat pe spate provocator, orbesc și trezesc instincte? Fetele au confirmat că așa era peste tot; băieții din an, peste o doime, o tratau ca pe ceva neglijabil sau o priveau cu subînțeles când devenea supervocală.

*
* *

Cu spațiul locuirii clarificat, ziua a doua, la 9, în amfiteatru, s-a dat startul anului universitar. Ceva cam de

rutină. Cei din tabăra opusă, profesorii, unii maturi, alții mai la început de drum, studențimea și mai eterogenă. Curiozitatea era care aveau să ne preia pe noi și ce am fi putut ghici din înfățișarea lor. Așteptările?... Mari.

Cam totul a rămas suspendat în curiozitate pentru că urma practica agricolă, omisă, pierdută din vedere acasă și care m-a prins pe picior greșit; fără haine și, mai ales, fără încălțări adecvate. Seara a venit o ploaie deasă de câteva ore. Consecințele s-au simțit din plin pe câmp. S-a început cu scosul napilor, plantă despre a cărei existență aflatam doar din romanul lui Thomas Hardy, *Tess D'Urbervilles*. Zona de atac? La o depărtare considerabilă de oraș, tarlaua pe un deal înalt, nesfârșit, ce parcă țintea cerul. Probabil se folosiseră din belșug îngrășăminte și căpățânile ce trebuiau urnite, dislocate și scoase erau imense. Aveai senzația că frământă pământul, iar furcile, cu două sau trei coarne, trebuiau mânuite cu putere și, mai ales, cu îndemânare. Totul se îngreuna din cauza ploii; pământul cleios se disloca și el, însoțind rădăcinile și lipindu-se de încălțări, dublându-le sau triplându-le greutatea. Pantalonii suflecați se ungeau oricum de noroi. Tragedia era cu pantofii noi din piele, maroniu-roșcat, pe care mi-i cumpărasem în vară la un preț deloc de neglijat și pe care eram nevoită să-i port fiindcă nu mai aveam alte încălțări la mine. Îmi venea să plâng de ciudă.

Capac la toate a pus și un incident neanticipat. Am fost repartizată aleatoriu la un rând cu alte două colege care au tot vorbit în germană, făcându-mă să mă simt... străină, teleportată într-un fel respingere; ceva nou. Soluția de moment a fost să lucrez în ritm mai rapid și s-o iau înainte, singură spre buza dealului, cu destinația linia orizontului și cu inima strânsă. Pe la 11 a venit un

tip care a anunțat în aceeași limbă că s-a hotărât încetarea lucrului. Una dintre fete a venit cu anunțul, în română, întrerupând lupta mea îndârjită cu napii. Cu revolta și hărnicia singurătății, clocotind, mă simțeam ca naiba. Am răbufnit. Am ripostat pe un ton calm, dar dureros, că, întrucât n-am înțeles o iotă din ce s-a pus la cale și n-am fost părtașă la luarea deciziei, o să rămân pe câmp și la noapte, dacă va fi cazul, pentru că o mașină înțelege doar comenzile în limba pentru care a fost proiectată, iar dacă mă considerau persoană, ar fi trebuit să se pună și în locul meu. Liniște. A urmat un „ne pare rău”, dar de atunci în prezența mea s-a vorbit românește. În șosea, a urmat principiul „descurcă-te cum poți”. Soluția putea fi o mașină de ocazie, autostopul. Însă diferite zvonuri prăpăstioase circulasera și pe la urechile mele – violuri, destinații necunoscute, forțate. Deci, avertismente clare. Posibil, izolarea revoltatei l-a făcut pe unul dintre băieții din grupă să se apropie și să propună deschis:

— Ai ceva împotriva dacă încercăm împreună? În armată am învățat să mă descurc cu „ia-mă nene”.

Îi eram datoare pe lângă încuviințare și cu un zâmbet, altfel aș fi rămas singură pe marginea șoselei până la venirea autobuzelor în jurul orei două, iar vântul tăios se arăta amenințător. Matei sau Mateo, s-a prezentat el. Ne-a luat la scurt timp o autobasculantă. Colegul a făcut conversație cu șoferul, destul de tânăr și drăguț, care ne-a avertizat din start că ne va lăsa undeva pe la periferia orașului. Lămurirea însă nu constituia un amănunt semnificativ. Am mers și pe gratis.

În ultimele zile de practică, ca să se mai îndulcească senzația operațiunii *napiada*, am fost mutați la o livadă. Am avut parte de zile senine și a fost chiar plăcut; am

rămas cu aroma merelor ionatan în nări ca senzație predominantă. S-a petrecut însă și ceva bulversant. Aveam voie – s-a spus la protecția muncii și în îndrumările de execuție – să luăm și acasă două-trei mere. Înainte de plecare, în penultima zi, s-a anunțat subit un control. Au apărut două persoane-executant nevăzute până atunci. E posibil ca numărul permis să fi fost depășit cu 1-2 mere în cazul majorității, dar cred că vizat a fost unul dintre profesorii însoțitori care luase, din tentația fructului oprit, într-o geantă de umăr, vreo două kilograme. Încărcătura i-a fost confiscată ostentativ, pe față, și împricinatul s-a simțit... Senzația intimă care a bântuit a fost aceea că se urmărise să fie umilit cu public tânăr și numeros. Autoritate știrbită. Părea vinovat de ceva de dincolo de aparențe sau, s-a tot comentat, a fost vizat direct și prins în cursă.

Și facultatea...

Orarul a adus o situație amețitoare, o aglomerare pe care n-aș fi bănuț-o: treizeci și patru de ore plus patru de armată, miercuri dimineața. În timp a mai apărut un amănunt pe care eu nu-l puteam neneglijă sau omite: orele de pregătire pentru seminarii și documentarea în bibliotecă. Sâmbăta doar terminam la unu.

Când mi-am văzut colegii și altfel, cu masca seriozității, a implicării, bine întipărită pe figură, când am evaluat ansamblul cu ochi supercritici, pe mai toți – am văzut proaspăt absolvenți de liceu, cu antrenamentul învățării neîntrerupt. Am avut sentimentul că voi fi ultima, că o superioritate intelectuală sau, mai dur, că inferioritatea ar putea să pândească amenințătoare. Disciplina și voința m-au propulsat mai întotdeauna, mai mult instinctiv. Concluzia, seacă: trebuia să răspund provocării. Nu în haine de practică, ci de început, de semi-gală, multe proveniența Occident, în cazul colegelor nemțoaice, acestea făceau diferența și le situau pe purtătoare pe altă treaptă. Nu era cazul să nu-mi cer osândă; locuirea în București, ocaziile capitalei și la capitolul vestimentar, îndemânarea mamei la împletit după modele din reviste și a croitoresei, n-ar fi trebuit să mă facă să mă simt pe o poziție ingrată. Dar firea, tot fire rămâne.

S-a debutat, firesc, cu lucruri noi, dar, grație numărului de studenți din an – mai nou eram, inexplicabil, nouăsprezece și nu douăzeci – făceam, cu mici excepții, cursurile și seminariile cu aceiași profesori. Pentru partea